

קיבלו עלי עצמי את התפקיד... והכמתי עמו פלוגי-רשותה של אגדרים מכל תנועות הנוער, שבאמצעותם ניתן יהיה לסייע להעברת הפליטים מרומניה. "אני מוסע כבר מחר לאוזן", אמר לי פלאג, "תפנה לתנועות הנוער ותתקש אָתָּה האנשיים האלה לפעולה כללית, לא תנועתית".

למבצע החילוץ המתוון קראונו "טיול". טiol היה שם התקווה בתנועות הנוער. להברחת גבולות בתקופת מלחמת העולם השנייה ובאופן טרי משליכנו להשתמש בה.

האנשים שברשימה, חברים תנועות הנוער בבודפשט, היו מוצאים עד מאי בכל חזשור ב"טיולים". אחדים מהם, כמו יידי מישין או פֿרְעָה רבס, איש מכבי הצעיר, ערכו את ה"טיול" הראשוני שלהם עד באביב 1942, כאשר חצאו את הגבול להונגריה עם תחילת האি�וש של יהודי סלובקיה לפולקן. צבי גולדפארב, מהיגי תנועות "דור" בבודפשט, התנסה ב"טיול" עז-קזטן לבני. נבר באביב 1941 בروح מפולין לסלובקיה ומשם הגיעו מיותר יותר להונגריה. את חינסיוון העיקורי ב"טיול" דכו אנשי תנועות הנוער בבודפשט לאחר היכובו של גורמן ב-19.3.44 ועד לשחרור העיר ב-18 בנואר 1945. באמצעות נתיב בריחה שנשללו דרך טרנסלבניה, הוברחו למעליהם, מ-1,000 מ.חברים בתנועות הנוער לרומניה ויורר עימם עורך אלפי יהודים-נוספים. במקביל, התחמכו אנשי המחתרת בהונגריה ביצור תעודות מזויפות, אשר בתיקן שימושו. את המבורחים ובחילוקן (הגROL יותר) שימשו להישרדות-בודפשט עצמה. בשיא פעילותם, לקופה סוף המלחמה, זינו אנשי המחתרת בהונגריה כ-120,000 תעוזות, וחסות שוודיות,斯基עו להצלתם של عشرות אלפי מיהוקן-בודפשט. חינסיוון שרכשו בהברחות גבולות, זיווג מעדרות ופעילותות מתורת שונת,

הוועד עתה לרשות מבצע העברתם של הפליטים מרומניה בדרך לאוסטריה. מקידב פעילים מנוסים אלה לא היה קשה ללהקם וUDA בין-תנוועתי לנושא ה"טיול". בין הפעילים באותה ועדה זכורים לי – פרץ-רבס, איש "מכבי הצער", טיבור רוזנបאום מ"בני עקיבא", רפי רוזנברג מ"הנווער החזוני", צבי גולדפראט מ"זרור", משה פיל ואפרה טיכמן מהشומם הצער ומאחר יותר גם מישע. ועדה זו התכנסה לישיבה תוקן מן קצר ונך הונח הייסוד לתחילת הפעילות בבודפשט. מבחינות מסוימות הייתה הועדת המשך לווערות קומומות שעסקו ב"טיולים". החיזוש היה בהקמתה אדר-hook של ועדה בין-תנוועתית שנועדה לטפל בחילוץ הפליטים מרומניה.

באחת היישובות הראשונות כבר דובר על התקפת השם מ"טיול" ל"בריחה". המונח "טיול" היה כבר ידוע יותר מוו-במוסדות ההונגריים וחששו שהם יגלו מיד למה הכוונה. לגנות-מה זאת "בריחה"? ייקלחם עתר זמן: עם זאת, בתקופה הראשונה עדין המשכנו לחשתמש בעקר במו"נ "טיול":

אל חזוז! הרוסי כאן!

מטרתנו הראשונה הייתה להוציא את-2,500 החלוצים מרומניה ולהעביר אותם לנארץ באוסטריה, ומשם בעורחות-הבריגאות, לאיטליה. לא העלינו על דעתנו ש"הבריחה" תחפוך למבצע גדול ומ艷שך. האנו-בה מבצע חד-פעמי, שנועד להבטיח שאוותם החלוצים שהגיעו לרומניה לא ילבדו בידי הרוסים יוגלו לטיבין.

גרاز הייתה עדין בידי תروسיט, אך הייתה אמורה לעבור מאוחוד יותר לידי הבריטים. שיערנו שייהי קל-יוטר להניע את היהודים מרומניה בתוך שטח הכיבוש הרומי ולוכז אותם בגראץ, כך שייכלו לעבור אוטומטית לשטח הכבוש הבריטי, ב�וא העת, מאשר לנסות להעביר אותם כבר עתה משטח הכבוש הסובייטי לאזור אמריקני או-בריטי: הטעונית שינתה את כיוון תנועתם של היהודים במעט 180 מעלות. ע"ז נזוז ההחית מפולין לרומניה, ואילו כתוב בקשנו להפוך את כיוון-תנועתם, להוציא אותן מזרחה למרכזו ומשם, באמצעות הבריגאות, לאיטליה. לכיוון הפוך היה היבט חשוב נוספת. בדרכם לרומניה, באביב 1945, עברו החלוצים מפולין דרך שטחי הונגריה וסלובקיה וגעזו ביהودים מקומיים שטיינו להם בדרכם. בחלק מהמקומות

הסמכים לגובל ישבו, אפוא, אונשים מנוסים שהמשיכו לסייע לנו בפועלות "הטיול" בכוון ההפון.

חתחלונו בפעילות. יצרנו קשר עם אנשי הנהגות של תנועות חנוך הפלניות שיישבו באותו עת ברומניה. שבראשן עמד אבא קובנר וצבייה לובטקין, שדגו באיחוד כל תנועות הנוער לפועלות משותפת במסגרת שנקרויה "התקيبة".

כשהחלנו לרכז את הפליטים בוגראין, הפלכה בודפשט לנקודת מעבר מרכזית מ羅מניה נשלוח מרדכי רוזמן איש החטיבה והשומר. מצעריר, ממנחני המתורת ברוסיה, זלימייס מפקה ממפעלים באקטודוס וחפר העוגן. הוא הצטרך אלינו לפעילות בבודפשט ודע מהרה הפך להיות לאדם מרכזי במקום. מדובר הראשון שעשינו היה להקים נקודת מעבר בבודפשט - מקום שבו יוכל הפליטים ללוון ולקלב אוכל. בוגראין זה טיפל מימייש, שקס ממיית חולין. הוא השיג באמצעות המילינט בית מלון גדול, שאומנם לא נראה במצב טוב, אך ניתן היה להלין בו אנשים. היו ימים שבהםן ארוחה אפיילו אף איש. את עיימת ההזנה פתרנו. בסיווע הג'ינט שהקם במלון מטבח עבור הנוסעים. גיסון מספר מורי. דרך מתנות הנוער, שנימית שלושה חברים מכל תנועה. חלק ממורי הדריך נסעו לבוקרשט וסייעו להביא את החלוצים לבודפשט. אוחדים נשלחו לנקודות המעבר בגבול שבין חונגריה לאוסטריה - סומבטהיי וסנטוגוטהארט. הורינו לפעילים בנקודות המעבר לאיס ליעזרם חלק מהפליטים שעובדים דרכם. בין אלה היו גם ילדים, כי הורים לא נטו לפגוע בילדים. היה שם ילד קטן, שהיה מסייע לאנשים במעבר הגבול וכשהיה רואה וosis, היה צועק: "עצורי אל תזהו! הרוסי כאן!"

לאחר שהצוו את הגובל ונתקלו לפטע בחיל ברייטי, היו היהודים נשכבים והילד היה צוחק: "אם לפני ברייטי אתה נשכבה מה אתה, טיפשי? הבריטים לא עושים שום דבר."

תוֹך עשרה ימים מילאנו כל חדר פנוי בוגראין. באמצעות שליחים נוצר קשר גם עם אנשי תנועות הנוער בפולין, שמעתה אמרוים היילשלוח. פליטים ישרוות אלינו ולא לרומניה. שלחנו את אחד החברים לעיר צ'ופ, על הגבול בין חונגריה לקרפטורוס שסופה, לאוקראינה באותם ימים. השלח חתבקש לשלווה יהודים הנושאים תעוזות פלית של הצלב האדום-לבודפשט. אם יגיעו יהודים עם תעוזות של הצלב האדום, אמכונו לבוחר, שלח אותן לבודפשט. שליחים נוספים יצרו קשר עם אנשי הבריגאה באוסטריה ויהודיינו להם

להתכוון לקרהת בואם של המוני פליטים לגראץ. מאוחר יותר הגיעו אלינו לבודפשט משלחת ואשונה של אנשי תבריגאדה וקשר עימם התחדק. חשוב לציין שאנשי הבריגאדה יכולו לפעול רק בשטח הכיבוש האנגלי והם טיפול בבורותיהם ורק בהגיעם לאוסטריה.

עם ארגון רשת הקשרו התחליו להיעסוק ב��בוצות של החלוצים. מרביתן היו בנות עשרה אונשים, ועל כל אחד מתן היה מופקד ראש קבוצה. ביום הראשון הגיעו ארבעה קבוצות, לאחר מכן עשר קבוצות ובמהרה גבר והזם הבורותים. היו ימים שבהם הגיעו אפילו שלושם קבוצות. בבודפשט הרים התקבלו ב不堪נות הבריחה, שנוהלה על ידי מרדכי זוזמן, כאו קיבלו פיעודות מזיפות, שאפשרו להם להמשיך לנעו ברכבות, וכן מעט כסף וצדקה בדרך. בנוסף לכך, כל ראש קבוצה בת עשרה אונשים קיבל קילוגרם אחד של בשר חזיר. על ראש הקבוצה היה למסור את הבשר בגראץ, כי באוסטריה שרו מחסורים גROL במונח והבשר היהו מטבח עובר לסודה. באמצעותו בשאר החזיר שנשלחו מבודפשט ונמכר בגראץ ניתן היה לממן את המשך הבריחה.

הקניין העיקרי של בשר החזיר היה יהודי דתי בשם רוזנברג, שאחורי כן הפק לבנקאי גדול בשוויץ. שאלתי אותו איך הוא בדק את בשר החזיר בילי לטעום ממנו והוא ענה: "סמוך על-תחמושם שלי". תוך עשרה ימים מלאנו כל חדר ומלאן פנו בגראץ בסוף נובמבר 1945 והועбра שיריה גדולה של פליטים לאיטליה באמצעות משאיות של תבריגאדה וערב כניותם של הבורותים, ב-8.8.1945 והועברן כ-1800 פליטים ננספים. דוקא לאחר כניותם של הבורותים הגיעו נצחים קשיים בעקבות הפליטים לאיטליה, וגראץ המשיכה לקלוט בורותים שהגיעו דרך הונגריה. נכון שבעם שמספר החזרות מרומניה גדול בהרבה ממה שעיצרנו. למעשה גם שבין הפליטים היו גם סוחרים שניצלו את הפרשי המהירים בין הארץ. היה קל מאוד לעبور את הגבול מרומניה להונגריה. הנטורחים, היו מגיעים לנמל בלילה, עוברים אותו ברגל עד לתחנת הרכבת הקזובה ומשם נסעים ברכבת לבודפשט.